

УДК 658.16

Шарова С.В., к.е.н.
Запорізький національний технічний університет
Черкасова О.С., магістрант
Запорізький національний технічний університет

ФІНАНСОВИЙ СТАН ПІДПРИЄМСТВА ТА ШЛЯХИ ЙОГО ВДОСКОНАЛЕННЯ

Шарова С.В., Черкасова О.С. Фінансовий стан підприємства та шляхи його вдосконалення. У статті визначено основні завдання та підходи до моніторингу продуктивності підприємства. Розглянуто основні показники ефективності підприємства. Досліджено методи вдосконалення фінансового стану підприємства.

Ключові слова: підприємство, фінансовий стан, фінансовий аналіз, комплексна система показників, методики вдосконалення.

Шарова С.В., Черкасова О.С. Финансовое состояние предприятия и пути его улучшения. статье выделены основные задачи и подходы к мониторингу производительности предприятия. Рассмотрены основные показатели эффективности предприятия. Исследованы методы совершенствования финансового состояния предприятия.

Ключевые слова: предприятие, финансовое состояние, финансовый анализ, комплексная система показателей, методики совершенствования.

Sharova S.V., Cherkasova O.S. Financial condition of the enterprise and ways of its improvement. The article defines the main tasks and approaches to monitoring the performance of the enterprise. The main indicators of efficiency of the enterprise are considered. Methods of improvement of financial condition of the enterprise are investigated.

Key words: enterprise, financial condition, financial analysis, complex system of indicators, methods of improvement.

Постановка проблеми. Успішне функціонування підприємства залежить від прийняття вивчених та обґрунтованих економічних рішень, що ґрунтуються на детальному аналізі фінансового стану та якісній оцінці показників та процесів фінансово-господарської діяльності суб'єкта господарювання.

Нестабільність економіки, кризовий стан, політична невизначеність та нестабільність законодавчої бази зумовлюють необхідність для кожного суб'єкта господарювання розробляти найбільш ефективні рішення щодо підвищення ефективності діяльності, але підприємства стикаються з проблемою відсутності єдиного підходу до аналізу фінансового стану підприємства з установленим набором аналітичних показників і коефіцієнтів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проблемами оцінки фінансового стану підприємства займалися багато вчених, таких як Дж.В. Вайт, Дж.К. Шім, Джоел Р. Сігел, Г.О. Дудукало, Е.А. Гелферт, Г.В. Карпенко, Е.Г. Мороз, В.І. Отенко, А.М. Поддєрьогін та ін.

Аналіз літературних джерел показав, що дослідження методики оцінки фінансового стану підприємства залишається актуальним питанням, адже відсутність чітко регламентованої системи фінансового аналізу унеможливорює максимальну об'єктивність оцінки фінансового стану підприємства.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження як зарубіжних, так і вітчизняних методик удосконалення фінансового стану та виявлення основних недоліків у фінансовому аналізі українських підприємств.

Виклад основних результатів. Для швидкого розвитку підприємства важливу роль відіграє система показників фінансового аналізу для кредиторів підприємства, акціонерів, керівників і співробітників, внутрішнє фінансове прогнозування та прийняття рішення про шляхів удосконалення фінансової діяльності. Завдяки фінансовому аналізу інвестори можуть зробити висновки щодо прибутковості і платоспроможності підприємства, визначити очікувану доходність та ризик інвестицій.

Основними завданнями аналізу фінансового стану є:

1. дослідження рентабельності та фінансової стійкості підприємства;
2. дослідження ефективності використання майна (капіталу) підприємства, забезпечення підприємства власними оборотними коштами;
3. об'єктивна оцінка динаміки та стану ліквідності, платоспроможності та фінансової стійкості підприємства;
4. оцінка становища суб'єкта господарювання на фінансовому ринку та кількісна оцінка його конкурентоспроможності;
5. аналіз ділової активності підприємства та його становища на ринку цінних паперів;
6. визначення ефективності використання фінансових ресурсів [1, с. 283–284].

Серед основних підходів до моніторингу продуктивності підприємства такі:

1) на основі визначення та оцінки стратегічних цілей за чотирма основними напрямками: фінанси, клієнти, внутрішні процеси навчання і зростання. Тобто використання системи збалансованих показників;

2) на основі вимірювання ефективності діяльності організації шляхом виміру процесу управління ефективністю [2].

Ефективність підприємства є комплексною характеристикою, тому щоб повністю проаналізувати діяльність підприємства, зробити компетентні висновки про його стан, необхідно враховувати такі показники: маржу прибутку; загальну прибутковість активів; повернення основних засобів; ROE; рентабельність інвестицій; залишковий прибуток [3].

Для визначення основних положень оцінки та аналізу ефективності діяльності підприємства необхідно визначити послідовність етапів проведення комплексного аналізу ефективності діяльності підприємства:

1. використання аналітичного методу, синтезу, індукції, дедукції і порівняння, визначення цілей та стратегії підприємства, розроблення стратегічного плану компанії;
2. розроблення системи синтетичних та аналітичних показників, науково-методична робота з оцінки ефективності діяльності підприємства;
3. збір та підготовка інформації, необхідної для аналізу: бухгалтерська, фінансова та статистична звітність, дані Державної служби статистики, дані сайту фондового ринку, законодавство і нормативні акти;
4. аналіз структури і динаміки показників ефективності, розроблення методів та рекомендацій щодо аналізу ефективності діяльності підприємства;
5. виявлення чинників, що впливають на результати господарської діяльності;
6. методології та підходи до динамічної оцінки потенціалу та конкурентоспроможності;
7. визначення проблем ефективності та невикористаних можливостей;
8. розгляд сценаріїв розвитку, пошук засобів підвищення ефективності через інноваційне, тактичне і стратегічне прийняття рішень [4, с. 232–237].

Сучасні тенденції фінансового аналізу підприємства мають досить стабільні методики, які можна поділити на такі групи: трансформаційні, якісні, коефіцієнтні та інтегральні.

Трансформаційні методики спрямовані, головним чином, на перетворення звітності на більш зручний для сприйняття вигляд: агрегування статей, тобто зміна складу балансових статей; доповнення балансу показниками структури, динаміки і структурної динаміки; трансформація в уніфіковані форми звітності, тобто відповідно до МСФЗ тощо [5, с. 129].

Якісні методики оцінки фінансового стану підприємства розділяються на методики вертикального, горизонтального аналізу, аналізу ліквідності балансу і формалізовані анкетні схеми.

Стосовно вертикального аналізу можна зазначити, що однозначно інтерпретувати поточну структуру коштів досить складно. Розглядати структуру коштів підприємства щодо якогось єдиного нормативу навряд чи розумно, оскільки специфіка діяльності (навіть у рамках однієї галузі за відмінності в технологічних процесах) неминуче повинна накладати відбиток на структуру активів і зобов'язань [6, с. 119].

Горизонтальний аналіз представляється досить обмеженим із таких причин: 1. відбулися зміни, які характеризують дії минулих періодів, і відсутні підстави вважати, що подібні тенденції збережуться і в майбутньому; 2. не маючи додаткових даних, неможливо однозначно інтерпретувати зміни, що розглядаються (абсолютні та відносні); 3. деякі результуючі показники зумовлені настільки значним числом чинників, у тому числі й зовнішніх (як економічних, так і політичних), що прогнозувати їх на основі аналізу попередньої динаміки практично неможливо; 4. оцінювати зростання ефективності, не маючи даних про реальний стан організації, досить важко; 5. формат деяких форм звітності слід видозмінювати, представляючи всі числові дані у вигляді позитивних чисел, оскільки горизонтальний аналіз негативних числових даних не наочний і може викликати труднощі в інтерпретації [7, с. 122–124].

Коефіцієнтний аналіз є одним із найбільш поширених у фінансово-аналітичній практиці інструментів оцінки фінансового стану, проте його адекватність цілям користувачів викликає деякі сумніви. Зокрема, результативність коефіцієнтного аналізу обмежує низка чинників: множинність пропонованих наборів коефіцієнтів; складність обґрунтованого нормування показників; відсутність чітких механізмів інтерпретації значень показників і отримання підсумкових висновків та рекомендацій [8].

Вітчизняна система фінансового аналізу має низку суттєвих недоліків, які потребують реформа-

ції: нестабільна економіка, кризовий стан, політична невизначеність, нестабільність законодавчої бази, відсутність єдності стосовно визначення основних положень аналізу фінансового стану, обмеженість внутрішніх фінансових ресурсів, незадовільна структура капіталу та нестача оборотних коштів.

Існують декілька підходів до поліпшення фінансового стану, які найбільш активно використовують під час аналізу вітчизняних підприємств (рис. 1).

Одним із методів фінансового аналізу є збільшення виручки від продажу (нارощування обсягів реалізації та збільшення ціни), за якого максимально активізують збутову діяльність підприємства за допомогою розроблення певної прибуткової системи ціноутворення.

Основними формами такого підходу до фінансового аналізу, як рефінансування дебіторської заборгованості, є: факторинг, облік векселів, які видані покупцям продукції, форфейтинг.

Факторинг становить фінансову операцію, за якої підприємство-продавець передає право отримання грошей за платіжними документами банку. За здійснення такої операції банк стягує з підприємства-продавця визначену суму комісійних, яка встановлюється у відсотках до суми платежу. Факторингова операція дає змогу підприємству-продавцю рефінансувати переважно частину дебіторської заборгованості щодо наданого покупцю кредиту в короткі строки.

Облік векселів, що надаються покупцям, становить фінансову операцію з продажу їх банку або іншому фінансовому інституту за визначеною ціною, яка встановлюється залежно від їхнього номіналу, строку погашень та облікової вексельної ставки.

Форфейтинг становить фінансову оперативність по експертному товарному кредиту шляхом передачі переказного векселя банку зі сплатою комісійної винагороди. У результаті форфейтування заборгованість покупця по товарному кредиту трансформується у заборгованість фінансову [9].

Рис. 1. Шляхи вдосконалення фінансового стану підприємства

Джерело: складено авторами за даними наукових досліджень

Головним внутрішнім резервом поліпшення платоспроможності підприємства є зниження собівартості продукції та витрат, джерелом покриття яких є прибутки.

Основним способом зниження собівартості є економія всіх видів ресурсів, що споживаються у виробництві. Зниження трудомісткості продукції, збільшення продуктивності праці можна досягнути різними шляхами. Найбільш важливі з них – механізація та автоматизація виробництва, розроблення та застосування прогресивних, високопродуктивних технологій, заміна та модернізація застарілого обладнання. Важливим є підвищення вимог та застосування вхідного контролю над якістю сировини, яка надходить від постачальників, та матеріалів, комплектуючих виробів і напівфабрикатів.

Одним з основних напрямів пошуку резервів є зменшення вихідних грошових потоків. До основних джерел зниження належать такі складники: оплата товарів, робіт, послуг, що належать до валових витрат; оплата товарів, робіт послуг, що не належать до валових витрат; здійснення реальних та фінансових інвестицій; сплата податків та інших платежів до бюджету; повернення капіталу, який був залучений на фінансовому ринку; скорочення адміністративно-управлінських витрат; ліквідація непродуктивних витрат [10, с. 61–62].

Не менш важливими напрямками поліпшення фінансового стану є його прогнозування і моніторинг, оскільки грамотність у керуванні виробництвом, кваліфікованість та організованість у веденні господарської та фінансової діяльності, слідкування за динамікою економічного стану призведуть до збільшення прибутковості підприємства.

Висновки. Таким чином, аналіз фінансового стану підприємства є важливим елементом ефективного функціонування підприємства, який треба систематично й усебічно оцінювати з використанням різних методів, прийомів та методик аналізу.

Фінансовий стан підприємства з розвитком економіки потребує постійної модернізації. Сучасні тенденції оцінки ефективної діяльності мають свою специфіку щодо структури капіталу, тому необхідно підкоригувати представлені моделі під вітчизняні суб'єкти господарювання, адже застарілі методики в сучасному економічному просторі не сприяють підвищенню всіх елементів системи фінансових відносин підприємства. На основі симбіозу сучасних та вітчизняних методик необхідно створити таку систему аналізу, яка б допомогла максимально об'єктивно оцінити реальну фінансово-господарську діяльність підприємства та надати комплексний підхід до підвищення ефективності та усунення потенційно можливих утрат платоспроможності підприємства.

Список літератури:

1. Фінанси підприємств: підручник / А.М. Поддєрьогін, Л.Д. Буряк, Г.Г. Нам. К.: КНЕУ, 2001. С. 283–284.
2. Mlkva M. Introducing the Non-Financial Indicators Into the Enterprise Evaluation. *Journal of US-China Public Administration*. 2016. № 11(3). P. 287–292.
3. Дудукало Г.О. Аналіз методів оцінювання ефективності управління діяльністю підприємства. *Ефективна економіка*. 2012. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1031>.
4. Otenko V.I. Forming analytic toolkit for assessment of enterprise activity efficiency. *Business*. 2013. № 5. P. 232–237.
5. Higgins, Robert C. *Analysis for Financial Management*. Edition: 10th. McGraw-Hill, 2011. P. 129.
6. Martin S. Fridson, Fernando Alvarez *Financial Statement Analysis: A Practitioner's Guide*. New Jersey: John Wiley & Sons, Inc., Hoboken. 2011. P. 119.
7. Martin S. Fridson, Fernando Alvarez *Financial Statement Analysis: A Practitioner's Guide*. New Jersey: John Wiley & Sons, Inc., Hoboken, 2011. P. 122–124.
8. McClure B. How To Analyze A Company's Financial Position. URL: <http://www.investopedia.com/articles/fundamental/04/063004.asp>.
9. Мороз Е.Г. Економічні особливості застосування факторингу в Україні. К.: Знання, 2011. 341 с.
10. Карпенко Г.В. Шляхи удосконалення фінансового стану підприємства. *Економіка держави*. 2010. № 1. С. 61–62.